

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ ВНУТРІШНЬОГЕНЕРОВАНИХ НЕМАТЕРІАЛЬНИХ АКТИВІВ

Ключові слова: внутрішньогенерований нематеріальний актив, дослідження, розробка, визнання, видатки.

Посилення конкуренції, швидкі зміни ділового середовища підприємств, активізація міжнародних економічних зв'язків, впровадження нових інформаційних технологій обумовили підвищення пріоритетності нематеріальних активів та дозволили закріпити за ними чільне місце лідируючої складової активів сучасного підприємства.

Ефективне формування і використання нематеріальних активів сучасним підприємством є необхідною умовою реалізації стратегій його стійкого розвитку, формування інвестиційної привабливості та забезпечення конкурентних переваг.

Підприємство може отримувати нематеріальні активи різними шляхами: придбавати окремо; придбавати як частину об'єднання бізнесу; придбавати за рахунок державних грантів; отримувати шляхом обміну; внутрішньо генерувати.

Для підприємств, які внутрішньо генерують (створюють) нематеріальні активи, досить проблематично визначити, чи відповідають такі активи критеріям визнання внаслідок проблем із:

а) визначенням, чи існує ідентифікований актив, який генеруватиме майбутні економічні вигоди, а також момент часу, на який він існує;

б) достовірним визначенням собівартості активу. В деяких випадках вартість внутрішнього генерування нематеріального активу не можна відокремити від вартості обслуговування або збільшення корисності внутрішньогенерованого гудвілу суб'єкта господарювання чи від здійснення щоденних операцій [1].

Щоб оцінити, чи відповідає внутрішньогенерований нематеріальний актив критеріям визнання, суб'єкт господарювання класифікує генерування активу на:

а) етап дослідження (дослідження – оригінальні та заплановані дослідження, здійснювані для отримання і розуміння нових наукових або технічних знань);

б) етап розробки (розробка – застосування даних наукового дослідження чи іншого знання для планування чи проектування виробництва нових або суттєво вдосконалених матеріалів, механізмів, товар).

Якщо суб'єкт господарювання не може відокремити етап дослідження від етапу розробки внутрішнього проекту для створення нематеріального активу, він розглядає видатки на такий проект так, ніби вони були понесені лише на етапі дослідження.

Видатки на дослідження (чи на етап дослідження внутрішнього проекту) слід визнавати як витрати у періоді їхнього понесення. На етапі дослідження внутрішнього проекту суб'єкт господарювання не може довести існування нематеріального активу, який генеруватиме ймовірні майбутні економічні вигоди. Отже, ці видатки визнаються як витрати в періоді їхнього понесення, тому не слід визнавати жодного нематеріального активу, що виникає в результаті дослідження [1].

Прикладами діяльності з дослідження є: а) діяльність, спрямована на отримання нових знань; б) пошук, оцінка та остаточний вибір застосування результатів дослідження чи інших знань; в) пошук альтернатив матеріалам, приладам, продуктам, технологічним процесам, системам чи послугам; г) формулювання, розробка, оцінка та остаточний вибір можливих альтернатив новим чи вдосконаленим матеріалам, приладам, продуктам, технологічним процесам, системам чи послугам.

Нематеріальний актив, який виникає в результаті розробки (чи в результаті етапу розробки внутрішнього проекту), слід визнавати, виключно якщо суб'єкт господарювання може довести все, що зазначено нижче:

а) технічну можливість завершити створення нематеріального активу так, щоб він був придатний до використання або продажу;

б) свій намір завершити створення нематеріального активу та використовувати або продати його;

в) свою здатність використовувати або продати нематеріальний актив;

г) як нематеріальний актив генеруватиме ймовірні майбутні економічні вигоди. Серед іншого, суб'єктові господарювання слід довести існування ринку для продукції нематеріального активу чи для самого нематеріального активу або (якщо його використовуватимуть внутрішньо) корисність нематеріального активу;

д) наявність відповідних технічних, фінансових та інших ресурсів для завершення розробки та використання чи продажу нематеріального активу;

е) свою здатність достовірно оцінити видатки, які відносяться до нематеріального активу протягом його розробки [1].

Прикладами діяльності з розробки є: а) проектування, конструювання та випробовування прототипів та моделей перед комерційним виробництвом або використанням; б) проектування інструментів, матриць, ливарних форм та штампів, у яких застосовано нову технологію; в) проектування, конструювання та функціонування дослідного заводу, який за масштабом не є економічно доцільними для комерційного виробництва; г) проектування, конструювання та випробовування обраних варіантів нових чи вдосконалених матеріалів, приладів, продуктів, технологічних процесів, систем чи послуг.

Собівартість внутрішньогенерованого нематеріального активу – це сума видатків, понесених з дати, коли нематеріальний актив уперше відповідає критеріям визнання. Собівартість внутрішньогенерованого нематеріального активу складається з усіх витрат, які можна прямо віднести до створення, виробництва та підготовки активу до використання у спосіб, визначений управлінським персоналом. Прикладами прямих витрат є: а) витрати на матеріали та послуги, використані чи спожиті під час генерування нематеріального активу; б) витрати на виплати працівникам, які виникають унаслідок генерування нематеріального активу; в) гонорари за реєстрацію юридичного права; г) амортизацію патентів та ліцензій, які використовуються для генерування нематеріального активу.

До компонентів собівартості внутрішньогенерованого нематеріального активу не входять: а) видатки на продаж, адміністративні та інші загальні накладні видатки, якщо їх не можна прямо віднести до підготовки активу для використання; б) ідентифіковані недоліки та початкові операційні збитки, що їх зазнають до того, як актив досягне запланованої ефективності; в) видатки на навчання працівників експлуатувати актив [1].

Внутрішньогенеровані бренди, заголовки, назви видань, переліки клієнтів та інші подібні своєю сутністю об'єкти не слід визнавати як нематеріальні активи, оскільки видатки на них не можна відокремити від витрат на розвиток бізнесу загалом.

Таким чином, нематеріальний актив, отриманий у результаті розробки, слід відображати в балансі, якщо він задовольняє критеріям його визнання; якщо нематеріальний актив не відповідає критеріям визнання, то витрати, пов'язані з його створенням, визнаються витратами того звітного періоду, протягом якого вони були здійснені без визнання таких витрат у майбутньому нематеріальним активом. Не визнаються нематеріальним активом, а підлягають відображенню у складі витрат того звітного періоду, в якому вони були здійснені, витрати на дослідження.

Список використаних джерел: 1. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 38 «Нематеріальні активи» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/files/IAS%2038_ukr_2016.pdf.